

Dzīve "Mārsnēnos" vīrusa laikā

Sociālās aprūpes centra "Mārsnēni" vadītāja Evija Jēkabsonsē tikās ar "Druvu", lai dalītos savā vērtējumā, kāpēc iestādē ir tik daudz ar jauno koronavīrusu inficēto, kā centrā gāja līdz pirmo rezultātu uzzināšanai un kāda ir ikdiena un noskaņojums.

"Mārsnēnos" kopumā konstatēti 47 "Covid-19" slimnieki, 39 iemītnieki un astoņi darbinieki. Divi "Covid-19" slimnieki ir miruši, divi ārstējas slimnīcā, bet pārējiem slimība norit vieglā formā un nav nepieciešama stacionēšana.

Sociālās aprūpes centrs nav medicīnas iestāde

Evija Jēkabsonsē uzsver, ka "Covid-19" pandēmijā visā pasaulē īpaši riska grupā ir sociālās aprūpes iestādes: "Latvijā šī bulta ir trāpījusi mūsu iestādē." "Mārsnēnos" cilvēki dzīvo pa divi, trīs istabīnā. Pirms sociālā centra atvēršanas telpas tika piemērotas iestādes vajadzībām atbilstoši Ministru kabineta noteikumiem, jo pirms tam ēkā atradās skola. Vadītāja akcentē, ka sociālās aprūpes centrs nav medicīnas iestāde, tajā ārsti vai medicīnas māsa neatrodas uz vietas visu laiku. Atšķirībā no slimnīcām un to darbiniekiem, kas ir īpaši sagatavoti darbam "Covid-19" apstākļos, sociālās aprūpes iestādes darbiniekiem tas ir sarežģīts izaicinājums, jo vairāk, ņemot vērā saslimušo skaitu. Evija Jēkabsonsē teic lielu paldies Cēsu klīnikas epidemiologei Aretai Vitolai, kura sniegusi daudz padomu, lai darbinieki varētu pielāgoties ārkārtējai situācijai, ņemot vērā, ka darbs notiek ar veciem cilvēkiem, daudziem ir garīga rakstura traucējumi, kā arī hroniskas slimības, kuru dēļ apgrūtināta elpošana: "Tātad dau-

zdas rekomendācijas, piemēram, sejas masku lietošana ilgstošā periodā nav iespējama. Tāpat nevaram aizslēgt istabiņas durvis un prasīt, lai viņi paliktu četrās sienās. Iemītnieki sāk satraukties jau tāpēc vien, ka aizveram durvis."

Taču E.Jēkabsonsē vērtē, ka iestāde maksimāli centusies samazināt iespējamus riskus: nenotiek kopīgas nodarbības, iemītnieki maltītes ietur istabiņās, vienreizlietojamie trauki tiek utilizēti, nepārtraukti veic dezinfekciju. Personāls lieto individuālos aizsardzības līdzekļus: "Veselības inspekcija, kas veica pārbaudes 22. maijā, secināja, ka visi nepieciešamie epidemioloģiskie pasākumi tiek ievēroti."

No pirmā saslimušā līdz uzliesmojumam

Sociālās aprūpes centrā pirmā testēšana notika 23. martā, kad visi rezultāti bija negatīvi. Otrā testēšana notika 24. aprīlī, kas sakrita arī ar vienas no centra iemītnieces atgriešanos no Cēsu klīnikas. Viņai jau slimnīcā bija veikts "Covid-19" tests, bet tas bija negatīvs. "Mārsnēnu" vadītāja stāsta, ka no Cēsu klīnikas vadītājas uzzinājusi, ka slimnīcā kliente atradusies vienā nodaļā ar pacientu, kurai konstatēts "Covid-19": "Tā kā iemītniecei, atgriežoties iestādē, bija sliktas veselības stāvoklis, viņai arī te veica testēšanu – turklāt pirmajai. Sievietes veselības stāvokļa dēļ analīžu paraugu paņemt nebija viegli, tas aizņēma ilgāku laiku. Pēc tam neatliekamās medicīniskās palīdzības darbinieki bez cimdū nomainās un bez dezinficēšanās devās pie pārējiem 30 testējamajiem."

E.Jēkabsonsē stāsta, ka šai slimajai iemītniecei vienīgajai uzrādījās "Covid-19" pozitīvs tests. Ņemot vērā viņas sliktu veselības stāvokli, seniore tika nogādāta slimnīcā. E.Jēkabsonsē stāsta, ka klientiem trīs līdz piecas reizes dienā mērīja temperatūru. 6. maijā diviem tā bija paaugstināta – 39,5 un 38,2 grādi. "Mārsnēnu" vadītāja skaidro notikumu gaitu:

"Tika izsaukta neatliekamās medicīniskās palīdzības brigāde, informējot, ka ir bijis arī viens "Covid-19" pozitīvs gadījums, bet brigādes darbinieki pieņēma lēmumu saslimušos nestacionēt. 10. maijā abiem klientiem pasliktinājās veselība, atkal izsaucām neatliekamās palīdzības mediķus, un šoreiz klienti tika stacionēti slimnīcā, abiem "Covid-19" testi bija pozitīvi. 13. maijā veselības stāvoklis pasliktinājās vēl vairākiem iemītniekiem, bet sākotnēji neatliekamās palīdzības mediķi piekrita uz slimnīcu aizvest tikai vienu."

Vadītāja arī norāda: "Lai gan jau 6. maijā pieteicu iemītnieku un darbinieku testēšanu, tikai 8. maijā pēc vairāku atbildīgo personu sazvēršanās tika saņemta ziņa, ka ierobežoto resursu dēļ testu iespējams veikt 14. maijā. Testēšanu veica tā pati brigāde, uzvedība bija aizskarosa, un speciālisti atkal nomainīja cimdus, tomēr šoreiz tos dezinficēja." 15. maijā "Mārsnēnos" atklājās – inficējušies 17 iemītnieki un četri darbinieki. Evija Jēkabsonsē: "Uzskatu, ka šos saslimšanas gadījumus varēja konstatēt jau krietni agrāk un, iespējams, arī novērst strauju vīrusa izplatīšanos, ja atkārtota testēšana būtu notikusi laikus. Lai arī uzreiz "Covid-19" slimniekus atšķīra no pārējiem, jau tad bija skaidrs, ka inficēto skaits līdz 29. maijam vēl var pieaugt, jo turpinājās vīrusa inkubācijas periods."

Vadītāja uzslavē arī savu komandu: "Neesam liela iestāde, esam kā liela ģimene, darbinieki zina, kā katrs iemītnieks jūtas, pat to, kurš vakarā sliktāk ir ēdis. Pie klientiem katru dienu ir arī mūsu psiholoģe. Iestādē gaisotne ir mierīga." Viņa uzsver, ka spriedze, neizpratne un naidis ir jūtams ārpus iestādes: "Cilvēki ir gatavi izvērst raganu medības, nomētāt ar akmeņiem, notiek vainīgo meklēšana." "Druva" jau rakstīja, ka gan Slimību profilakses un kontroles centrs joprojām veic epidemioloģisko izmeklēšanu, gan Valsts policija veic resorisko pārbaudi par slimības uzliesmojumu. □

Kategoriski noraida pārmetumus

Pēc publiski izskanējušiem sociālās aprūpes centra "Mārsnēni" vadītājas Evijas Jēkabsonsē pārmetumiem, ka Neatliekamās palīdzības dienesta mediķi, veicot "Mārsnēnos" "Covid-19" testus, nav ievērojuši drošības pasākumus, dienests vakar izplatīja paziņojumu:

"Neatliekamās medicīniskās palīdzības dienests (NMPD) kategoriski noraida Sociālās aprūpes centra "Mārsnēni" vadītājas Evijas Jēkabsonsē paustos izteikumus par nepietiekamu drošības pasākumu ievērošanu "Covid-19" testēšanas laikā šajā iestādē un uzskata, ka vadītājas izteikumi ir nepamatoti un apmelojoši.

NMPD uzsver – jau no "Covid-19" pandēmijas sākuma brigāžu darbā tiek piemēroti visaugstākie aizsardzības pasākumi gan individuālo aizsardzības līdzekļu lietošanā, gan rīcībās, sniedzot palīdzību pacientiem vai veicot "Covid-19" analīžu paraugu paņemšanu mobilajos punktos, lidostā, ostā, patveršanās un sociālās aprūpes iestādēs. Dienestā jau no janvāra ir īpaši izstrādāti "Covid-19" darbības algoritmi, kas atbilst starptautiskajām Pasaules Veselības organizācijas un Eiropas Slimību un profilakses kontroles centra rekomendācijām, un pēc tiem dienesta mediķi vadās izsaukumos un testēšanas vietās. Tostarp uz patveršanās un sociālās aprūpes iestādēm brigādes dodas, ievērojot maksimāli visaugstāko aizsardzības līmeni: ģerbušies kombinezonos, aizsargbrillēs, ar respiratoru, savukārt uz rokām testēšanas laikā

tiek uzvilkti divi pāri cimdū, un pirms kontaktēšanās ar katru pacientu tiek nomainīti virsējie cimdū, kas nonāk kontaktā ar pacientu un apkārtējo vidi. Tā kā izlietotie individuālās aizsardzības līdzekļi, iespējams, satur inficēta bioloģiskā piesārņojuma materiālu, arī to savākšanai ir īpaša procedūra: brigāde tos ievieto speciālā maisā un nogādā atpakaļ dienestā, lai nodotu tos utilizēšanai kā bīstamos atkritumus.

Līdz šim brīdim dienests nav saņēmis nevienu pretenziju par testēšanas procesu un kvalitāti, bet kopš marta beigām veicis vairāk nekā 16 500 analīžu paraugu paņemšanu darbiniekiem un iemītniekiem 180 sociālās aprūpes centros un patveršanās visā Latvijā, turklāt vairākos no tiem veicot arī atkārtotas testēšanas."

Sazinoties ar "Druvu", NMPD vēl papildināja: "Pirmreizējo testēšanu "Mārsnēnos" NMPD veica 24. aprīlī, pēc kuras visiem testētajiem bija Covid negatīvs, kas ir pretrunā ar vadītājas teikto presē par iespējamību citus inficēt. Katru reizi katrā SAC (sociālās aprūpes centrā) NMPD testēšanu veic tiem cilvēkiem, par kuriem saraksta veidā informāciju saņemam no šīm iestādēm."

NMPD arī atgādina, ka testēšana dienestam ir papildu funkcija, jo pamatfunkcija ir nomainīga – reaģēt uz dzīvībai bīstamiem izsaukumiem. Lai maksimāli samazinātu riskus pacientiem un personālam, testēšanai tiek veidotas papildu brigādes, nodalot tās no ikdienas izsaukumu izpildes. Izbraukumi testēšanai tiek rūpīgi plānoti un priekšu vairākiem dienā, ņemot vērā iestādes atrašanās vietu un kopējo laika grafiku. □

KOMENTĀRS

Laikus ieviestie piesardzības pasākumi

Slimību profilakses un kontroles centra (SPKC) Infekcijas slimību riska analīzes un profilakses departamenta direktors Jurijs Perevosčikovs "Druvai" norāda: "Šobrīd "Mārsnēnos" sadarbība ar vadību notiek katru dienu, tiek izvēršti riski, sniegta rekomendācijas, lai efektīvāk pārvaldītu šo uzliesmojumu."

Uz avīzes jautājumu, kādi ir lielākie infekcijas izplatīšanās riski sociālās aprūpes centros un kādi šobrīd ir galvenie secinājumi, saņēmām šādu atbildi: "Analizējot saslimstību ar "Covid-19" Latvijas sociālās aprūpes centros (SAC), SPKC secina, ka esam rūpīgi vērtējuši epidemioloģisko situāciju un laikus ieviesuši piesardzības pasākumus, tai skaitā veikuši darbinieku un klientu testēšanu visos SAC, lai laikus atklātu inficētās personas, kurām ne vienmēr varētu būt tipiski Covid-19 simptomi, un līdz ar to novērstu infekcijas tālāku izplatīšanos. Tikko Eiropas Slimību profilakses un kontroles centrs ir vēltījis īpašu publikāciju situācijas vērtējumam Eiropas sociālās aprūpes centros, norādot uz galvenajiem riska faktoriem SAC un to novēršanas pasā-

kumiem. Salīdzinājumā ar vairākām citām valstīm Latvija līdz šim ir bijusi relatīvi labā situācijā. Latvijā kopumā ir 12 sociālās aprūpes centri, kuros atklāti 95 "Covid-19" infekcijas gadījumi (71 klients un 24 darbinieki), kas kopumā sastāda 8,9% no visiem "Covid-19" gadījumiem valstī. Izņemot divus SAC ("Mārsnēni" un "Gaiļezers"), pēdējo divu nedēļu laikā jauni "Covid-19" gadījumi SAC nav reģistrēti, kas liecina, ka veiktie profilaktiskie un pretepidēmijas pasākumi ir bijuši efektīvi.

Sadarbībā ar RAKUS* Nacionālo mikrobioloģijas references laboratoriju tiek organizēta noteikto vīrusu turpmāka detalizēta molekulāra izpēte, lai, nosakot vīrusu radniecību, izdarītu secinājumu par "Covid-19" izplatīšanos minētajā SAC."

*Rīgas Austrumu klīniskā universitātes slimnīca

Lappusi sagatavojuši
IVETA ROZENTĀLE

Projektu finansē Mediju atbalsta fonds no Latvijas valsts budžeta līdzekļiem. Par "Covid-19" sociālās aprūpes centrā" saturu atbild SIA "Cēsu Druva".

MAF
Mediju atbalsta fonds

Risinājumi šodien un nākotnē

"Covid-19" pandēmijas laikā dažādām iestādēm un institūcijām jābūt gatavām un jāpieņem lēmumi, kā ierobežot vīrusa izplatību tagad un kā rīkoties nākotnē, ja šis vai cits vīruss vēl lielākā mērā skars pasauli. Visiem tā ir jauna pieredze un mācīšanās jau darīšanas laikā.

Situācija sociālās aprūpes centrā "Mārsnēni" parāda, ka, pat ievērojot piesardzības pasākumus un veicot pārbaudes, nevaram izvairīties no vīrusa uzliesmojuma. Speciālisti norāda uz galvenajiem izaicinājumiem un problēmām, kas šajā ziņā ieskicējas.

Labklājības ministrijas Sociālo pakalpojumu departamenta vecākā eksperte Ēgita Dorožkina skaidro, ka pēc plašā vīrusa uzliesmojuma "Mārsnēnos" izstrādātas papildu vadlīnijas un rekomendācijas, kas ir vērstas uz to, lai novērstu jaunus masveida saslimšanas gadījumus ar "Covid-19" ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijās. Norādīts izveidot,

piemēram, papildu izolācijas telpas, nodrošināt klientu, kuri atgriežas pēc stacionēšanas ārstniecības iestādē, izolāciju uz 14 dienām veselības stāvokļa novērošanai, kā arī klientu, kas nav ievērojuši karantīnu, atstājot institūcijas teritoriju, tikušies ar trešajām personām, izolāciju uz 14 dienām veselības stāvokļa monitoringam. Sociālās aprūpes iestādēm rekomendē veidot individuālo aizsardzības un dezinfekcijas līdzekļu uzkrājumus.

Savukārt Tiesībsarga birojs Saeimas Aizsardzības, iekšlietu un korupcijas novēršanas komisijas sēdē norādījis, ka to satrauc sociālās aprūpes centru grūtības nodrošināt inficēto pacientu izolāciju. Tiesībsarga vietniece Ineta Pilāne skaidroja, ka cilvēktiesību ievērošana sociālās aprūpes centros un pansionātos ārkārtējās situācijas laikā ir ļoti nozīmīgs jautājums un tam jāpievērš uzmanība. Pēc masveida inficēšanās sociālās aprūpes centrā "Mārsnēni" ir atklāties koordinācijas un, iespējams, arī komunikācijas trū-

kums: "Mēs esam diezgan bažīgi, jo izgaismojas pietiekami nopietnas problēmas. To atzīmēja arī atsevišķi pašvaldību pansionāti, proti, ja būtu situācija, kad nepieciešams inficētos klientus nošķirt no citiem, tad pansionātiem atsevišķu telpu nav un tas varētu sagādāt zināmas grūtības." Iepriekš par šādu problēmu "Druvai" norādījis arī Cēsu pansionāta vadītāja. Arī Veselības inspekcija, apsekojot Latvijas pansionātus, secinājusi, ka daudziem sociālās aprūpes centriem nav iespējas izolēt pacientus, jo centri ir piepildīti. Latvijas Pašvaldību savienība uzsver, ka sociālās aprūpes centri organizē darbu atbilstoši Ministru kabineta noteikumiem, bet ir skaidrs, ka telpas ierobežo iespējas nodrošināt visas rekomendācijas. Taču, izvirzot jaunus prasības, jābūt arī pieejamiem finanšu resursiem gan esošas infrastruktūras pārveidei, gan ārstniecības personu piesaistei. □